

بریکس و نظم نوین جهانی

حمید خوش آیند

کارشناس مسائل منطقه

نظم نوین جهانی اگر چه در «مرحله گذار» قرار دارد و به مرحله تثبیت نرسیده است، اما مجموعه ترتیبات، معادلات و تحولات جدید در سال‌های اخیر شتاب بیشتری به آن بخشیده است. گروه بریکس از جمله سازوکارهای مهم غیرغربی است که نقش برجسته و مؤثری در «گسست» نظم قبلی و شکل‌گیری نظم جدید در جهان دارد. بریکس که در حال حاضر یکی از «قدرتمندترین» بلوک‌های غیرغربی است و بیش از ۴۰ کشور جهان علاقه خود را به عضویت دائم در آن ابراز کرده‌اند، ۴۵ درصد جمعیت و سرزمین‌ها (گروه هفت کمتر از ۷ درصد جمعیت جهان را دارد)، ۲۶ درصد اقتصاد، ۳۵/۶ درصد از تولید ناخالص داخلی (بیش از سهم ۳۰/۳ درصدی گروه هفت)، ۴۰ درصد تولید نفت، ۵۰ درصد ذخایر گاز و ۳۰ درصد منابع آبی جهان را در اختیار دارد. شانزدهمین اجلاس سران بریکس که اخیراً با حضور مقاماتی از ۳۳ کشور جهان از جمله جمهوری اسلامی ایران و رهبران کشورهای برتر جنوب در کازان روسیه برگزار شد، با تقویت «چندجانبه‌گرایی» سیاسی و اقتصادی، چشم‌انداز جدیدی در پیش روی جهان گشود که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. آنچه که بر اهمیت اجلاس اخیر افزوده بود، برگزاری آن در بیهوده تحولات جدید منطقه و جهان بود، ضمن آنکه اولین نشست گروه اقتصادهای نوظهور بزرگ شامل برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی از زمانی بود که این گروه در اوایل سال جاری میلادی گسترش یافت و شامل ایران، مصر، امارات و اتیوپی شد. بر خلاف اجلاس‌های قبلی، نشست اخیر بریکس به عنوان یک «وزنه سیاسی و اقتصادی در برابر غرب»، در کانون توجه محافل سیاسی و رسانه‌ای و افکار عمومی جهان قرار داشت. اگر چه در تمام نشست‌ها و بیانیه‌های بریکس بر نظم مبتنی بر مشهور ملل متحد و چندجانبه‌گرایی براساس منافع مشترک تأکید می‌شود، اما در کنار این، بریکس رویکرد جدیدی هم دارد که بر «اصلاح» ترتیبات و سازوکارهای دولتی و غیردولتی غرب‌پایه با مرکزیت آمریکا تأکید می‌کند؛ این موضوع در نشست اخیر بریکس نیز کاملاً مشهود بود. به این معنا که بریکس در چهار چوب سیاست‌های «ایجابی» و نه «سلبی»، بدون اینکه از اصول و مؤلفه‌های نظم‌ساز مبتنی بر مشهور ملل متحد تخطی کند یا با آن مخالفت نماید، به دنبال ترتیبات جدیدی است که حاکمیت پارادایم‌های سیاسی، اقتصادی، امنیتی و... آمریکا و نظام لیبرال را در دنیای کنونی به چالش می‌کشد. در همین راستا نیز بریکس تمرکز روی موضوع «امنیت» ندارد و نمی‌خواهد به عنوان یک سازوکار امنیتی شناخته شود. بنابراین عمده‌ترین مسائل اقتصادی، تجاری و سیاسی متمرکز شده است. در نشست اخیر کازان، بریکس نشان داد که راه‌حل‌های واقعی‌بینانه برای حل و فصل نزاع‌های منطقه‌ای و بین‌المللی به‌ویژه در غرب آسیا و از جمله در موضوع فلسطین، لبنان، یمن، مهار تروریسم و مقابله با آن، و همچنین مسائل مالی جهانی دارد که با تحقق آن‌ها می‌توان چشم‌انداز خوبی در صلح و امنیت آینده جهان متصور بود و روند تحقق نظم نوین را با عبور از موانع و چالش‌های موجود سرعت بخشید. اینکه بسیاری از کشورها در جنوب حتی به قیمت چالش با آمریکا و غرب در خواست عضویت در بریکس را دارند، به تنهایی گواهی بر این واقعیت است که نظم کنونی حاکم بر جهان دیگر پاسخگوی مشکلات موجود نیست و کشورهای در حال توسعه و جنوب که در انتهای هرم نظم کنونی قرار دارند و نمی‌توانند نقش قابل توجه و متناسبی در نظام بین‌الملل و تحولات آن ایفا کنند، برای «انتفاع بیشتر» در نظم جدید و رهایی از سلطه سیاسی و اقتصادی غرب، از هم‌اکنون به دنبال کسب سهم و جایگاه مطلوب در نظم نوین هستند. اقتصاد و حاکمیت دلار مهم‌ترین مؤلفه قدرت آمریکا و اروپا در نظم کنونی است. این در حالی است که در چند سال اخیر بریکس از طریق تلاش برای ایجاد زیرساخت جدیدی برای تجارت و انتقال پول با استفاده از ارزهای ملی به جای دلار ایالات متحده و ارز مشترک، یک چالش جدی برای مهم‌ترین عنصر برتری و هژمونی آمریکا یعنی «دلار و تحریم»، ایجاد کرده است. بریکس علاوه بر ظرفیت‌ها و قابلیت‌های «بالقوه‌ای» که از آن‌ها برخوردار است و بخش عمده‌ای از قدرت و ثروت جهان را در اختیار دارد، در سایر عرصه‌ها نیز فعال بوده و دارای اهرم‌های قابل توجهی برای اعمال نظم نوین در جهان است که از جمله آن‌ها می‌توان به: تشکیل صندوق ذخیره ارزی برای مصون‌سازی اعضا در نوسانات ارزی و پولی ناشی از تحریم‌های یکجانبه کشورهای غربی، تأسیس بانک توسعه نوین برای کمک به رشد و توسعه کشورهای جنوب، ایجاد زیرساخت‌های بریکس همسو با ایده دلارزدایی اشاره کرد.

نگاه
حقوقدانان

احمد ترابی

استاد حقوق دانشگاه

انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۴ در آمریکا هر چند در تاریخ ۵ نوامبر برابر ۱۵ آبان برگزار می‌شود، اما این تاریخ صرفاً به معنای پایان رای‌گیری در انتخابات آمریکاست، چرا که از هفته‌ها پیش از این تاریخ فرایند رای‌گیری در انتخابات آمریکا آغاز شده است. در واقع در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا میلیون‌ها آمریکایی چه به صورت غیابی و چه به صورت پستی و یا حضوری به نامزد خود رای خواهند داد. به‌طور کلی قوانین انتخاباتی ریاست جمهوری در آمریکا در همه سطوح، ویژگی‌ها و پیچیدگی‌های زیادی را دارد. اما در میان این قوانین انتخاباتی شیوه رای دادن شهروندان و چگونگی اجرای عدالت انتخاباتی در همه ایالت‌های آمریکا همواره یکی از چالش‌برانگیزترین مسائل این انتخابات است. همان‌طور که نحوه انتخاب رئیس جمهور در ایالات متحده با سایر کشورها متفاوت است و رئیس‌جمهور بر مبنای بیشترین رای اکثرال ایالت‌ها انتخاب می‌شود، نحوه رای دادن و سپس از آن چگونگی شمارش آراء در این انتخابات نیز به‌طور نسبی در برگیرنده قواعد عجیب و منحصر به فردی است. در آمریکا قوانین مربوط به رای دادن و شمارش آراء را باید در دو سطح فدرال و ایالتی جست‌وجو کرد. در سطح ایالتی شیوه انتخابات براساس قوانین ایالت تنظیم می‌شوند، بنابراین ممکن است در ایالتی نحوه رای دادن توسط قانونگذاران به نحوی تنظیم شود که با ایالت دیگر متفاوت باشد. در حال حاضر به صورت کلی نحوه رای دادن به دو صورت حضوری و پستی انجام می‌گیرد که گاهی اوقات رای دادن پستی مورد انتقاد نامزدهای ریاست جمهوری و یا صاحب‌نظران دیگر قرار گرفته است. مشخص است که حداقل یک طرف انتخابات ریاست جمهوری یعنی جمهوری خواهان احتمالاً و مجدداً شرایط و شیوه‌های رای دادن را به چالش خواهند کشید. همچنین موضوع رای دادن از طریق اینترنت هم مطرح شده است که جای بحث و تأمل دارد. در این مقاله نگاهی به قوانین انتخاباتی آمریکا در ارتباط با رای دادن خواهیم داشت و موضوعات و چالش‌های آن را شرح می‌دهم.

▼ قوانین مختلف در سطح فدرال در مورد حفاظت از حق رای شهروندان آمریکا و شیوه‌های رای دادن

در سطح فدرال قوانین مختلفی وجود دارند که ناظر به مدیریت و شیوه‌های رای دادن در ایالات هستند. مهم‌ترین قوانین فدرال مربوط به رای دادن به شرح زیر هستند:

الف- قانون حق رای Voting Rights Act ۱۹۶۵

این قانون بیش از هر چیزی بر فراهم آوردن زمینه‌های حق رای تأکید می‌کند. زمینه تاریخی تصویب این قانون به شرایط و موانعی برمی‌گردد که بیشتر در ایالت‌های جنوبی برای جلوگیری از حق رای وجود داشت. شیوه‌های تبعیض آمیز مانند آزمون‌های سوادآموزی، برقراری مالیات‌های رای‌گیری و سایر موانع که عملاً رای‌دهندگان سیاه‌پوست و سایر اقلیت‌ها را از حق رای محروم می‌کردند. همچنین جنبش حقوق مدنی آمریکا که از سال ۱۹۵۴ آغاز شده بود و تقریباً تا سال ۱۹۶۸ ادامه داشت بر تصویب این قانون تأثیر گذاشت. این قانون شیوه‌های رای‌گیری تبعیض آمیز، از جمله آزمون‌های سوادآموزی (Literacy Tests) و سایر ابزارهای مورد استفاده برای سلب حق رای را براساس نژاد از رای‌دهندگان غیرقانونی اعلام کرد. همچنین نظارت فدرال بر ثبت‌نام رای‌دهندگان و رویه‌های انتخاباتی در حوزه‌های قضایی با سابقه تبعیض را مجاز می‌دانست و به دولت فدرال این اختیار را می‌دهد تا از طریق اقامه دعوی و دادخواست علیه دولت ایالتی و ابزارهای دیگر سیاسی حق رای شهروندان را اعمال کند. براساس این قانون در مناطق خاصی با جمعیت اقلیت‌زبانی قابل توجه، قانون ایجاب می‌کند که اقلام و تعرفه‌های رای‌گیری به چند زبان ارائه شود و این موضوع شامل الزام برخی از ایالت‌ها برای دریافت تأییدیه فدرال قبل از ایجاد تغییرات در قوانین یا شیوه‌های رای‌گیری بود.

باید اشاره کرد که دیوان عالی آمریکا در پرونده Shelby County v. Holder در سال ۲۰۱۳ بر اثر شکایت ایالت آلاباما، بخشی از این قانون را نسخ و اجرائی آن را تضعیف کرد. در این پرونده شهرستان شلبی از ایالات آلاباما، بخش ۴ (ب) قانون حق رای ۱۹۶۵ را به چالش کشید. شهرستان شلبی به عنوان خواهان در این پرونده استدلال کرد که این قانون که با یک پیش‌فرض و بر اساس بحث‌های تاریخی و به‌طور غیرمنصفانه ایالت‌ها و مناطق خاصی را بر اساس تبعیض تاریخی شان مشمول نظارت‌های خاصی دانسته است در حالی که قوانین مذکور منعکس‌کننده شرایط فعلی نیستند. دولت آمریکا، با نمایندگی دادستان کل کشور از این ماده قانونی به عنوان ابزاری ضروری برای مبارزه با تبعیض مستمر در رای‌گیری دفاع کرده و اظهار داشت که با توجه به سابقه سرکوب رای‌دهندگان، این قانون همچنان مرتبط است. قضات دیوان عالی در یک رای ۵ به ۴ از مجموع ۹ رای، به نفع شهرستان شلبی رای داد. نظر اکثریت که توسط قاضی ارشد جان رابرتز John Roberts نوشته شده است، بیان کرد که فرمول استفاده شده در بخش ۴ (ب) خلاف قانون اساسی است زیرا براساس داده‌های دهه ۱۹۶۰ نوشته شده است و شرایط فعلی را منعکس نمی‌کند. دادگاه

تأکید کرد که در حالی که قانون حقوق رای در زمان تصویب ضروری بود، استفاده مداوم از این فرمول دیگر توجیهی ندارد.

ب- قانون کمک به رای آمریکا

قانون «کمک به رای آمریکا Help America Vote Act (HAVA)» مصوب ۲۰۰۲ یک قانون مهم در پاسخ به مناقشات پیرامون انتخابات ریاست جمهوری در سال ۲۰۰۰، به‌ویژه مسائلی است که در ایالت فلوریدا در شمارش آراء بین جورج بوش و آل گور با آن مواجه شد. این مناقشه‌گرانی‌هایی را در مورد نحوه رای‌گیری و یکپارچگی انتخابات ایجاد کرد. لذا قانون کمک به رای آمریکا برای بهبود مدیریت انتخابات به‌تصویب رسید و حداقل استانداردها را برای سیستم‌های رای‌گیری و شفافیت انتخاباتی ایجاد کرد. این قانون بودجه فدرال را به ایالت‌ها برای کمک به ارتقای سیستم‌ها و تجهیزات رای‌گیری، از جمله انتقال به دستگاه‌های رای‌گیری الکترونیکی، ارائه کرد که هدف از این کار کاهش مشکلات مربوط به استفاده از فناوری‌های قدیمی بود. این قانون همچنین ایالت‌ها را موظف می‌کند که سیستم‌های جدیدی برای ثبت‌نام رای‌دهندگان اجرا کنند، از جمله ایجاد یک پایگاه داده متمرکز ثبت‌نام رای‌دهندگان در سراسر هر ایالت برای کمک به حفظ فهرست دقیق رای‌دهندگان و بهبود دسترسی آنها. HAVA همچنین ایجاب می‌کند که همه مکان‌های رای‌گیری برای افراد دارای معلولیت قابل دسترسی باشد. البته اجرای قانون HAVA هم بدون چالش نبود و برخی از ایالت‌ها با هزینه‌های ارتقای سیستم‌های خود دست و پنجه نرم کردند و در تضمین انطباق با استانداردهای جدید با مشکلاتی مواجه شدند. اما در قسمتی از این قانون هم ایالت‌ها تشویق شده‌اند تا

از گزینه‌های رای‌گیری الکترونیکی و رای‌گیری پستی استفاده کنند. ماده ۳۰۱ این قانون مقرر می‌کند که ایالت‌ها ملزم هستند استانداردهایی را برای سیستم‌های اخذ رای ایجاد کنند که می‌تواند شامل رای دادن از طریق پست به عنوان یک گزینه باشد. در ماده ۳۰۲ به روند رای‌گیری موقت می‌پردازد و تضمین می‌کند که رای‌دهندگانی که ممکن است نتوانند از طریق روش‌های سنتی (از جمله پست) رای دهند همچنان می‌توانند در انتخابات شرکت کنند و به عبارتی رای‌گیری از طریق پست را به عنوان بخشی از فرایند رای‌گیری به رسمیت می‌شناسد. نکته مهم این است که قانون HAVA استفاده از فناوری و روش‌های رای‌گیری در دسترس پشتیبانی می‌کند که می‌تواند شامل رای‌گیری پستی یا سیستم‌های رای‌گیری الکترونیکی باشد اما قانون مذکور تدوین جزئیات اجرایی این موضوع را به ایالت‌ها واگذار می‌کند. در پی تصویب این قانون بسیاری از ایالت‌های رای‌گیری از طریق پست و رای‌گیری الکترونیکی را در نتیجه تشویق HAVA برای مدرن‌سازی و دسترسی پذیرفته‌اند. تا به امروز چندین پرونده حقوقی مرتبط با HAVA تشکیل شده است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها پرونده دعوی مرکز برنان برای عدالت علیه هیئت انتخابات ایالت نیویورک (Brennan Center for Justice v. New York State Board of Elections) در سال ۲۰۰۶

است. مرکز برنان برای عدالت، تبعیت نیویورک از قانون HAVA را به چالش کشید و استدلال کرد که ایالت نیویورک شرایط تعیین شده توسط HAVA را برآورده نمی‌کند. براساس این دادخواست عدم اجرای مفاد این قانون می‌تواند منجر به سلب حق رای رای‌دهندگان، به‌ویژه افراد دارای معلولیت شود. این پرونده بر روی این موضوع تمرکز داشت که آیا ماشین‌های رای‌گیری مورد استفاده در نیویورک با استانداردهای دسترسی برای افراد دارای معلولیت در راستای الزام HAVA مطابقت دارند یا خیر. دادگاه در نهایت حکم داد که اگر چه HAVA استانداردهای مهمی را تعیین کرده است، اما حقوقی قابل اجرا برای افراد برای شکایت از ایالت‌ها به دلیل عدم رعایت آنها ایجاد نمی‌کند.

پ- قانون ملی ثبت‌نام رای‌دهندگان

«قانون ملی ثبت‌نام رای‌دهندگان National Voter Registration Act (NVRA) ۱۹۹۳» که با نام قانون رای‌دهنده موتور Motor Voter Act نیز شناخته می‌شود، در سال ۱۹۹۳ برای بهبود و تسهیل ثبت‌نام رای‌دهندگان در ایالات متحده به تصویب رسید. هدف این قانون افزایش ثبت‌نام رای‌دهندگان در میان جمعیت‌های مختلف، از جمله افراد کم‌درآمد و اقلیت‌ها، از طریق دسترسی بیشتر به فرایند ثبت‌نام برای رای دادن است. این قانون ایالت‌ها را ملزم می‌کند که هم‌زمان با درخواست یا تمدید گواهینامه رانندگی یا خدمات اجتماعی خاص، فرصت‌های ثبت‌نام رای‌دهندگان را نیز ارائه دهند و ایالت‌ها را ملزم می‌کند که لیست‌های دقیق ثبت‌نام رای‌دهندگان را حفظ کنند و در عین حال شامل برخی مقررات خاص برای محافظت در برابر تبعیض در ثبت‌نام رای‌دهندگان است. قانون NVRA همچنین ایالت‌ها را ملزم می‌کند که فرصت‌های ثبت‌نام رای‌دهندگان را از جمله از طریق پست ارائه دهند. ماده ۵ این قانون از ایالت‌ها می‌خواهد که فرصت‌های ثبت‌نام رای‌دهندگان را از طریق پست فراهم کنند و ایالت‌ها به افراد اجازه دهند تا با استفاده از یک فرم پستی برای رای دادن ثبت‌نام کنند، که به ساده شدن فرایند ثبت‌نام و دسترسی تر شدن آن کمک می‌کند. ماده ۷ نیز در حالی که مستقیماً به رای‌گیری پستی اشاره نمی‌کند، از ایالت‌ها می‌خواهد که گزینه ثبت‌نام برای رای دادن را در هنگام درخواست یا تمدید گواهینامه رانندگی یا برخی برنامه‌های کمک عمومی، ارائه دهند تا متقاضیان بتوانند از آن استفاده کنند.

ت- قانون رای‌گیری غایب شهروندان خارجی و یونیفورم پشوش قانون رای‌گیری غایب شهروندان خارجی و یونیفورم پشوش یا The Uniformed and Overseas Citizens Absentee Voting Act (UOCAVA) (۱۹۸۶) برای تسهیل رای دادن برای شهروندان ایالات متحده که اعضای سروس‌های لباس متحدالشکل هستند، اعضای خانواده واجد شرایط آنها و شهروندان آمریکایی مقیم خارج از ایالات متحده طراحی شده است. این قانون به این رای‌دهندگان اجازه می‌دهد تا ثبت‌نام کنند و در انتخابات فدرال، از جمله انتخابات ریاست جمهوری، کنگره، و انتخابات ایالتی خاص شرکت کنند و در

رئیس‌جمهور

بررسی چالش‌های حقوقی شیوه

